

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет лінгвістики**

Сучасна українська мова

**Методичні вказівки та навчальні завдання до вивчення
дисципліни**

Київ – 2014

Сучасна українська мова: Методичні вказівки та навчальні завдання до вивчення дисципліни / Уклад. А.Ф.Нечипоренко

Затверджено на засіданні кафедри української мови літератури та культури (протокол № 5 від 17.12.2014)

Навчальне видання

Сучасна українська мова
Методичні вказівки та навчальні завдання до вивчення дисципліни

Укладач Нечипоренко Алла Федорівна, канд..філол.наук

Відповідальний редактор О.П.Онуфрієнко, канд.філол.наук, доцент

Рецензент О.М.Сидоренко, канд..філол.наук, доцент КНУ

ЗМІСТ

1. Загальні відомості.....	4
2. Мета та завдання дисципліни.....	5
3. Структура навчальної дисципліни	6
4. Тематика лекцій.....	6
5. Методичні поради до практичних занять... ..	15
6. Навчальні завдання до практичних занять.....	17
Додатки	
Додаток 1. Питання до заліку	75
Література до курсу.....	76

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Лінгвістичні дисципліни разом з іншими суспільними та гуманітарними науками, забезпечуючи мовну підготовку майбутніх перекладачів, передбачають глибоке та всебічне вивчення системи і структури національної мови, аналіз та опис лінгвістичних одиниць усіх рівнів. Важливим складником у формуванні мовної компетентності фахівця є вміння та навички стилістично диференціювати мовний матеріал відповідно до потреб спілкування, рольових характеристик умов і ситуації мовлення. Пропонований курс «Сучасна українська мова» зосереджує увагу саме на різноманітних можливостях організації мови залежно від змісту і мети спілкування, на доцільності використання мовних категорій, мовних засобів і прийомів для ефективнішого вираження певного змісту, тобто на основах практичної стилістики та культури мовлення. Мовна культура майбутнього фахівця у сфері перекладу виявляється у дотриманні норм літературної мови, володіння професійною мовою, вмінні висловлюватися правильно і виразно, використовуючи вміло і за призначенням різні стилістичні засоби української мови з метою досягнення високої якості перекладу.

Навчальна дисципліна належить до циклу дисциплін вільного вибору студентів і викладається у 6 семестрі для студентів 3 курсу факультету лінгвістики денної форми навчання. Загальний обсяг – 72 години.

Предмет навчальної дисципліни - виражальні функції мовних одиниць у процесі мовлення залежно від мети, призначення, умов і сфери спілкування.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Сучасна українська мова» у теоретичній частині доповнює такі кредитні модулі програми підготовки зі спеціальності 6.020303, як «Українська мова 1» (НП-03, цикл професійної

та практичної підготовки), «Вступ до мовознавства» (НФ-13, цикл природничо-наукової підготовки).

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – набуття знань щодо стилістичних особливостей сучасної української літературної мови і вироблення умінь і навичок застосування їх на практиці під час підготовки матеріалів різних жанрів та перекладу текстів з іноземних мов українською.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів *здатностей*:

- визначати мовленнєву системність стилів сучасної української мови, що утворюється в процесі мовленнєвої діяльності з мовного матеріалу під дією позамовних чинників;
- виділяти й пояснювати стилістичні ознаки мовних одиниць у текстах усіх стилів сучасної української літературної мови;
- застосовувати стилістичні прийоми, способи використання мовного матеріалу відповідно до умов і цільової настанови;
- оцінювати стилістичні можливості мовних засобів;
- свідомо добирати найдоцільніші фонетичні, лексичні, фразеологічні, словотворчі і граматичні засоби в усному та писемному мовленні відповідно до задуму, стилю й експресивно-емоційної спрямованості;
- редагувати тексти з помилками й конструювати стилістично довершений текст будь-якого стилю та жанру.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання: **знання:**

- стилістичних ознак мовних одиниць усіх рівнів;

– закономірностей функціонування української мови у різних сферах суспільного життя;

уміння:

- стилістично диференціювати матеріал відповідно до потреб спілкування,
- формувати стилістичні парадигми

досвід: у редагуванні різностильових текстів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 72 години/2 кредити ECTS.

Рекомендований розподіл навчального часу

Форма навчання	Кредитні модулі	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять			Семестрова атестація
		кредитів	годин	Лекції	Практичні заняття	СРС	
<i>Денна</i>	<i>Всього</i>	2	72	18	18	36	<i>залік</i>
<i>Заочна</i>		2	72	6	4	62	<i>залік</i>

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

1. Розділ 1. Стилїстика як розділ українського мовознавства та самостійна лінгвістична наука

Лекція 1. Поняття й категорії стилїстики. Методологія і методи стилїстики (метод семантико-стилїстичного аналізу, метод зіставлення, метод стилїстичного експерименту, статистичний метод). Структура стилїстики: теоретична стилїстика, стилїстика мовлення, стилїстика художньої літератури, функціональна стилїстика, зіставна стилїстика, порівняльна стилїстика, історична, діалектна. Зв'язок стилїстики з іншими науками:

літературознавством, логікою, естетикою, філософією. Текст як категорія лінгвостилістики.

Основні поняття:

Стилістика — наука, що вивчає мовні засоби з погляду їх функціонування залежно від мети й умов спілкування;

теоретична стилістика – визначає основні поняття і категорії її, предмет досліджень, теоретично обґрунтовує принципи і методи стилістичних досліджень;

функціональна стилістика – вивчає закономірності функціонування національної мови відповідно до потреб суспільства, ситуації спілкування;

зіставна стилістика – виявляє спільне, загальне і національно-специфічне у стилістичних системах національних мов;

діалектна стилістика – дослідження говіркового мовлення з погляду спеціального і доцільного вибору, використання, розподілу в ньому мовних одиниць носіями мови.

Питання для самоперевірки:

1. Що складає предмет вивчення стилістики?
2. Які розділи характеризують структуру стилістики?
3. Що пов'язує стилістику з іншими дисциплінами?
4. Яких визначних мовознавців-стилістів ви знаєте?

Лекція 2. Поняття стилістичної норми.

Стилістичне значення: аксіологічне, емотивне, образно-експресивне, функціональне. Експресія як інтенсифікація виразності мовлення. Стилістема як мовна одиниця. Конотація: узуальна та okazіональна. Класифікація конотацій за предметом експресії, колоритом.

Основні поняття:

Стилістичне значення – супровідне до лексичного та граматичного значення мовної одиниці, що обмежує використання цієї одиниці певним стилем, типом мовлення чи видом тексту.

Конотація – поняття стилістики, що означає додаткові семантичні та стилістичні відтінки, що накладаються на основне значення слова в процесі комунікації і надають вислову експресивного забарвлення.

Експресиви – мовні одиниці різних рівнів, що передають інтенсивно виражені ознаки та властивості

Стилістема - яскраво забарвлені стилістичні одиниці, які мають стійке позаконтекстне стилістичне значення і стилістична конотація їх обумовлюється лексичною семантикою та експресивними формами.

Експресивність – семантико-стилістична властивість мовних одиниць, яка забезпечує цим одиницям повноцінне функціонування і створення стилістичного значення, фону, ефекту.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке стилістичне значення?
2. Чим стилістичне значення відрізняється від стильового?
3. Чи тотожні поняття експресивності та емоційності?
4. Що лежить в основі конотації?

Лекція 3. Характеристика функціональних стилів української мови.

Стиль. Критерії класифікації функціональних стилів. Книжні та експресивні стилі: художній, розмовно-побутовий, публіцистичний, офіційно-діловий науковий, конфесійний. Епістолярне мовлення. Індивідуальний функціональний стиль.

Основні поняття:

Стиль – суспільно необхідний, історично сформований рідновид літературної мови, що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання мовних одиниць;

Ідіостиль – сукупність прийомів використання мовних засобів, що є характерною для творчості окремого письменника, діяча культури, мовця.

Стилізація – стилістичний прийом наслідування стилю характерними для певної епохи чи соціального середовища ознаками, манерою мовлення, стилістичними засобами.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке функціональний стиль?
2. За якими критеріями класифікуються стилі?
3. Які ознаки поєднують книжні та експресивні стилі?
4. У чому проявляється індивідуальний функціональний стиль?

Лекція 4. Стилістичні ресурси української мови.

Символи як стилістеми. Системний характер тропіки. Природа фігур і тропів та сфери їх творення. Класифікація фігур та тропів: фігури заміни, фігури сумісності, фігури протилежності. Метафора, граматичне вираження метафори. Епітет: лексико-семантичні групи та граматичне вираження. Порівняння. Період. Стилістичні прийоми. Особливості стилістичного аналізу тексту.

Основні поняття:

Троп – переносне вживання слів, при якому відбувається нарощення змісту та конотації. Це словесні образні засоби, словесні фігури.

Фігура – певний лад виразів, конструкцій, тексту.

Фігури слів – свідомо спрямований уклад стилістичних виразів додаванням, насиченням ознак (анафора), фігури мінусового характеру, що характеризуються відсутністю якоїсь ознаки чи елемента(еліпсис) і фігури за схожістю(парономазія).

Фігура стилістична – звороти і синтаксичні побудови, які, на відміну від тропів, не додають нового змісту, а посилюють естетичний вплив мови.

Питання для самоперевірки:

1. Як виникають символи?
2. Як систематизують фігури та тропи?
3. Як граматично може виражатися метафора? епітет?
4. Що таке стилістичний прийом?

Розділ 2. Лексична стилістика сучасної української мови

Лекція 5. Стилiстична диференціяція лексичного складу української мови.

Стилiстичне використання багатозначності. Стилiстично нейтральна та стилістично забарвлена лексика. Номінативні та стилістичні функції неологізмів. Терміни в різних стилях мовлення. Соціальний діалект. Фразеологічна стилістика. Літературна цитата та ремінісценція. Видозміни фразеологічних одиниць з певною стилістичною настановою.

Основні поняття:

Активний словник – запас слів, які мовець не тільки розуміє, а й практично використовує в усній та писемній мові.

Глосарій – тлумачний словник застарілих і малозрозумілих слів.

Лексика – словниковий склад мови. У стилістиці кваліфікується як

стилістичний матеріал. За призначенням і сферою використання виділяють різні групи лексики: загальноживану, термінологічну, професійну, спеціальну, активну, пасивну, застарілу.

Лексика емоційна (емотивна) – слова на позначення емоцій, почуттів, переживань та слова, що здатні впливати на емоційну сферу мовців.

Лексика книжна – слова, що пов'язані своїм походженням і використанням з книжними стилями.

Лексика нейтральна – слова, що не мають стилістичного забарвлення і стильового призначення, можуть однаково вживатися в усіх стилях.

Лексична стилістика – розділ описової стилістики про стилістичні можливості різних шарів лексики і доцільність використання відповідної лексики у певних функціональних типах мовлення.

Питання для самоперевірки:

1. Що таке міжстильова та стилістично маркована лексика?
2. Які використовуються терміни зі стилістичною настановою?
3. Яких трансформацій зазнають фразеологізми у різностильових текстах?
4. Які причини активності неологізмів у художньому тексті?

Лекція 6. Стилiстичнi функцiї рiзних груп лексики.

Використання синонімії в різних стилях. Мовні та контекстуальні синоніми. Стилiстичнi можливостi омонiмiї. Лексична антонiмiя. Стилiстичнi можливостi омонiмiї. Паронiмiя як стилiстичний засiб та вада тексту. Парономазiя.

Основні поняття:

Синоніми стилістичні – стилістичні засоби що, виражаючи одне поняття, відрізняються відтінками значень і забарвлень, чим утворюють певний стилістичний ефект.

Антоніми – стилістичні засоби (переважно лексеми з протилежним значенням) для створення виразного контрасту.

Парономазія – стилістична фігура, що досягається майстерним використанням близьких за звучанням, але різних за значенням слів.

Питання для самоперевірки:

1. Чим спричинена активність використання синонімів у різних стилях мовлення?
2. Які стилістичні фігури вибудовуються на протиставленні?
3. Як функція паронімів у різностильових текстах?
4. У яких стилях використовуються омоніми?

Лекція 7. Стилiстичнi можливостi граматичних форм повнозначних частин мови.

Стилiстична морфологiя. Стилiстичне використання форм iменника: категорiя роду та числа. Прикметник-епiтет. Стягненi й нестягненi форми. Стилiстичнi функцiї числiвникiв. Стилiстичнi аспекти дiєслiвних категорiй. Стилiстична потужнiсть прислiвникiв. Адвербiальнi епiтети. Термiни з адвербiальним компонентом.

Основні поняття:

Гемінація – експресивне подвоєння, теж саме що й редуплікація.

Елатив – стилістичний засіб інтенсивності ознаки, що має характерні експресивні суфікси.

Тавтологія – стилістична фігура, що твориться повторенням подібних за змістом і звучанням слів.

Апозиція – слово чи конструкція з означальною функцією, що стоїть у тій самій позиції, що й означуване.

Поліптота – фігура, що містить повтор основного іменника чи дієслова.

Параплазм – заміна старої форми новою.

Мейозис – використання демінутивних утворень не для зменшення, послаблення ефекту, а для підсилення, інтенсифікації.

Питання для самоперевірки:

1. У чому виявляються стилістичні можливості словотвору?
2. Які особливості використання фактів морфології у різних стилях?
3. Які епітети здатен утворити прислівник?
4. Які форми складають стилістичний арсенал дієслова?

Лекція 8. Стилiстичнi можливостi службових слiв.

Стилiстичний потенцiал частки. Стилiстичнi функцiї прийменникiв. Функцiонування сполучникiв у рiзних стилях мови. Стилiстична своєрiднiсть вигукiв. Морфолого-стилiстичний аналіз художнього тексту.

Основні поняття:

Градаційні сполучники - складені сполучники, що утворюються з двох компонентів і виражають найчастіше зіставно-протиставні відношення, причому друга частина має більше смислове навантаження порівняно з першою.

Полісиндетон - стилістична фігура, що характеризується зумисним нагромадженням сполучників (іноді прийменників) для підсилення

кожного з членів речення.

Интер'єктивация – стилістичний засіб (перехід повнозначних слів у вигуки), який надає тексту емоційно-експресивного характеру.

Ономатопея – стилістичний засіб у художніх текстах для відтворення звукових ситуацій, створення акустичного фону.

Питання для самоперевірки:

1. Які семантико-стилістичні функції службових частин мови у тексті?
2. Які стилістичні фігури творяться за участі службових частин мови?
3. Яка зі службових частин мови стилістично найпотужніша і чому?
4. Яку послідовність має морфолого-стилістичний аналіз художнього тексту?

Лекція 9. Стилiстичний синтаксис.

Стилiстичнi можливостi порядку слiв у реченнi. Особливостi стилiстичного вживання рiзних членiв речення. Стилiстичнi функцiї односкладних i неповних речень. Стилiстична база ускладнених речень. Пряма та непряма мова. Стилiстика великих синтаксичних сполук.

Основнi поняття:

Анаколуф – стилістична фігура, в основі якої лежить граматична неузгодженість членів речення, зміщення конструкцій, порушення синтаксичних зв'язків.

Асиндетон – стилістична фігура, що має будову багатокomпонентного складного безсполучникового речення.

Інверсія – стилістична фігура, яка створюється зворотним порядком слів у реченні, щоб підкреслити значення інверсованих одиниць і посилити виразність мовлення.

Парентеза – уведення у фразу елементів, не пов'язаних з нею синтаксично

(вставні і вставлені слова, словосполучення і речення).

Парцеляція – стилістичний прийом, сутність якого полягає в членуванні речення на інтонаційно-сміслові частини і виділенні їх, щоб звернути на них увагу читача чи співрозмовника.

Силепсис – стилістично зумовлене порушення правил узгодження, риторична фігура або змішаний троп, що полягає в неправильному узгодженні підмета і присудка.

Хіазм – перехресна фігура з двох частин, в яких елементи розташовані у зворотному порядку.

Питання для самоперевірки:

1. Якими є стилістичні можливості порядку слів у реченні?
2. Якими синтаксичними одиницями передається модальність?
3. Які особливості використання синтаксичних одиниць у книжних стилях?
4. Які стилістичні фігури створюються завдяки узгодженню підмета та присудка?

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Важливим завданням практичних занять є сприяння засвоєнню студентами ключових понять курсу, оскільки це впливає на формування професійної мовленнєвої компетенції й уможливорює подальше засвоєння стилістичних тем. Корисним в опануванні теоретичних засад буде укладання словника мовностилістичних понять. Основні стилістичні уміння на практичному занятті можна виробити через спостереження над мовою зразкових текстів різних стилів мовлення, стилістичний аналіз, стилістичний експеримент, аналіз і характеристику виражальних мовних

засобів, редагування текстів, добір лексичних, морфологічних і синтаксичних синонімів, конструювання речень і зв'язних текстів різних типів і стилів мовлення.

Доцільним на практичних заняттях буде ознайомлення студентів з сучасним станом розвитку української лінгвостилістики, науковою діяльністю вчених через випереджальне завдання: добір матеріалів про життєвий шлях та науковий доробок українських мовознавців-стилістів: С.Єрмоленко, Л.Мацько, Н.Сологуб, А.Мойсієнка, О.Пономаріва та інших. Заняття може проходити у формі доповідей студентів та обговорення ключових моментів за спрямовувальними питаннями викладача. Бажано використовувати систему електронних презентацій для унаочнення повідомлюваного.

Ознайомлення зі стилями сучасної української мови передбачає осмислення поняття стиль, його полісемантичності та критеріїв виділення стилів шляхом опрацювання методичних наукових праць з цього питання (В.Виноградов, Г.Винокуров, Ш.Баллі). Доцільним є зосередження на підстилях основних стилів, опрацювання особливостей епістолярію. Для набуття стилістичних вмінь корисним буде складання власних текстів різних стилів, перероблення текстів на інший стиль, із внесенням маркованих одиниць.

У вивченні доцільним буде повторення матеріалу першого курсу навчання про переносне значення слова та особливості художнього мовлення в цілому. Важливою складовою заняття є читання поетичних текстів з коментарями щодо фоностилістичних фігур та прийомів, використаних авторами. Доцільним буде порівняльний аналіз поезій одного чи різних періодів розвитку літератури задля простеження динаміки розвитку системи художніх засобів. Рекомендуємо й ознайомлення студентів з основними напрямками дослідження поетичної мови в сучасній лінгвостилістиці та основними засадами української

лінгвопоетики. Ґрунтовним матеріалом для науково-навчальних студій є «Частотний словник української поетичної мови», уміщений на лінгвістичному порталі <http://www.mova.info>.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Прочитайте матеріали інтерв'ю з відомим українським мовознавцем С.Я.Єрмоленко, зробіть тезовий конспект до основних порушених питань.

Заявивши про українську мову як державну, ніхто не міг передбачити, якою ж вона буде. Адже мова — вільна стихія, і процеси, які в ній відбуваються, не завжди підлягають «скрижалям законів». Особливо це помітно у стилях мови. Що за цим ховається? Чи вивчаються ці процеси? Як науковці ставляться до урізноманітнення стилів, їхньої індивідуалізації в сучасній мовній практиці?

Із цими питаннями ми звернулися до професора філології, завідувачки відділу стилістики та культури мови Інституту української мови НАН України Світлани Яківни Єрмоленко.

— У часи розквіту Просвітництва, коли в Києво-Могилянській академії культивувалася «наука про три штилі», на ній зростало не одне покоління слов'янської інтелігенції. Як тепер українські науковці ставляться до теорії стилів?

— У ті часи існували визначені норми, або межі стилів: «високе — середнє — низьке». Сьогодні маємо такі функціональні стилі: офіційний, публіцистичний, художній, науковий, розмовний. Вони не категорично розділені, бо коли щось змінюється в одному — йде реакція в інших.

Скажімо, офіційний стиль. Здається, він найменш піддається «заземленню». Бо коли Іван Степанович Плющ на засіданні Верховної Ради говорить просторіччям, то всі ті, хто в побуті розмовляють так само, як і він, розуміють: на трибуні має бути норматив державного офіційного стилю, а не «хатня розмова». Це коли йдеться про норми літературної вимови. Але стилістика — це й певні мовні звороти, стереотипи, штампи. Вони прийшли з нашого недалекого минулого. Саме так сприймається стилістика в Олександра Мороза чи Петра Симоненка, та й у В'ячеслава Чорновола. До речі, коли науковці досліджували передові статті в газетах радянських часів, порівнюючи з англійськими газетами, вони визначали, що в «наших» була низька інформативність, зате кожне слово несло в собі заряд високого, патетичного стилю. Статті ж в англійських газетах дотримувалися середньої, нейтральної тональності.

В сучасному офіційному та публіцистичному стилях спостерігається не стільки процес стилетворення, скільки стилістичного декоративізму, що видається за «елітарний сленг». «Зазвичай», «наразі», «позаяк», «попри», і майже не чути «хоч», «незважаючи на», «щоб». Помічають, що й наш Президент каже «аби» замість «щоб», а тому самі кажуть тільки так, забуваючи, що йому виступи пише журналіст. До речі, за мовними орієнтаціями, за «модю» на певні слова, вимовою можна часом пізнати і ставлення до тих чи інших політичних партій.

— *Ця проблема тільки нашого, новітнього часу?*

— Не скажу, що цього не було в історії: мову завжди використовували в політиці. Чому хотів писати «високим словенським» стилем релігійний публіцист Іван Вишенський? Бо в далекому XVI столітті він не бажав римсько-католицького впливу на Україну. Сьогодні хтось не хоче вимовляти «Європа», бо нібито непристойно «плентатись позаду», кажучи

так, а не «Європа». Але ж Іван Огієнко писав, що слід вважати загально вживаними слова «Євангеліє», «Європа», саме така вимова — це наша національна ознака ще із часів Київської Русі. Так само, як і «м'яке» українське «г»: відомо, що в російській вимові слова «Бог» та «Господь» зберегли цей наш, прадавній звук. Українська мова успадкувала від давньої слов'янської мови і кличний відмінок. Його немає в сучасній російській мові, але у храмах Росії читаємо написи «Радосте наша», як в українській мові. Не треба боятися спільної лексики чи форм, які є у споріднених мовах.

Пишемо так само, а кажемо українською мовою «молоко», російською — «малако». Мова промовляє в звучанні. Я провела невеличкий експеримент. Два дієслова-синоніми «курити» і «палити» (цигарки). У західних областях України кажуть тільки «курити», бо є польське слово «palić», і українці відштовхуються від нього. У східних областях України вибирають лише «палити», бо є близьке російське «курить». Тобто ми не хочемо бути схожими на сусідів.

Скажу відверто, мені не хочеться писати до видань, мова яких відрізняється від державних стандартів. Розумію, що сучасна преса шукає нових стилів, нових засобів зацікавлення читачів. Мабуть, саме стиль визначає характер так званої «жовтої», чи бульварної преси. Але справа не лише в «жовтизні», яка часом є невмілою реакцією на недалеке ще засилля пафосу. Крім питань стилю, є ще й питання правопису. Чому маємо повертатися до правопису 1928 року? Були вже часи, коли й ріки примушували текти назад. А мова — це ж невпинна ріка... Недавно вийшов уперше українською мовою переклад Фердінанда де Соссюра. Його ім'я подано як «Фердінан де Сосюр». Це так прагнули наблизити власне ім'я до звучання оригіналу? Відразу виникли асоціації з нашим поетом Володимиром Сосюрою. До 91-го ми всі прізвища адаптували

через російський варіант. Тепер маємо торувати свою стежку, але без тиску і революцій. Під впливом діаспорної вимови з'явилася й у нас мода на «г» вибуховий, проривний у словах іншомовного походження. Та чому маргінальні речі треба робити центральними? Чому ми, котрі впізнавали всіх секретарів московського ЦК по українському «г», повинні тепер його змінити на вибуховий «г», під діаспорні правила?

— *А що, на ваш погляд, змінилось у публіцистичному стилі?*

— Звичайно, багато чого змінилось. Невипадково кажуть про неориторіку в мас-медіа. Це ж не формальна заміна диктора на коментатора. Потрібен не Цицеронівський феєрверк, а безпосередність спілкування. Ми слухаємо FMівські хвилі, бо там є не лише бажання «втєлющити» якесь знижене слово, а й розкутість, безпосередність, індивідуальність мовлення. Там відчутна демократизація мови, хоча багато чого і втрачається. Був такий заслужений диктор на Українському радіо — Микола Іванович Погрібний. На його мові виховувалися актори наших театрів. Тепер це порушено, бо практика сучасних коментаторів часто несе в ефір усі регіональні особливості розмовної мови. Увага до вимови «західняка» чи «полтавця» відвертає увагу од змісту. Так само і багато газет утрачають свою популярність, бо там є «внутрішня» стильова цензура, що причісує індивідуальні стилі. Це нівелювання не йде на користь, бо тенденційність «забиває» свободу висловлювання. У художньому стилі помічаємо інші процеси.

— *Ви маєте на увазі стилізаторство як рушій постмодерну?*

— Авангарду взагалі. В художній прозі помітне заперечення літературної норми. От спалахнув феномен «житомирської прози», з орієнтацією на місцевий діалект. Повноцінне життя діалекту тільки усне, а на письмі, в літературі письменник грає між літературною нормою і цим регіональним

різновидом. Та коли читач не знає норми, він не відчує аромату місцевого слова. Україна тепер стала дуже строкатою, літературний процес «розійшовся» по регіонах. А от центральної, об'єднувальної хай не ідеї, а літературної мовної форми немає. Взірця, авторитету немає. Колись для України такими авторитетами були Шевченко та Котляревський, хоч це й міф, певний конструкт, який живе в нашій свідомості. Коли я читаю в Ірванця «злезачатіє», то не можу не згадувати, що в Шевченка — «злозачатіі». Якщо через недостатню освіту всі забудуть про першозначення Шевченка, про еталон його мови, то в нас залишаться лише регіональні відмінності.

Мені здається, що вибір якогось регіону, чи, точніше, «кутка» нашої літератури на провідну роль у літературно-мовному процесі — то пропаганда. Я згодна з В'ячеславом Медвідем, інтерв'ю з яким читала в вашій газеті, що на півдні відбувається процес справжнього самопізнання й там незабаром може з'явитися щось неординарне.

Сьогодні можна прочитати таке: «В предложении выпить «филижанку кавы» угадывается музыка ароматов и необходимость соблюдения некоего ритуала, известного избранным и посвященным. Это вам не заурядная чашка кофею из самовара в привокзальном буфете». Вибір слова «філіжанка» або «чашка» протиставляє дві різні культурні ситуації, з яких одна нібито елітарна, вища, а друга навмисне знижена.

— *А все ж ми маємо виховувати свою еліту...*

— Еліта, як і інтелігенція, мабуть, народжується, формується всіма умовами і способом життя. Штучно, за проектом, її створити не можна. Так само, як і елітну мову. Наша література, врешті, висловлюючись патетично, — наш народ створив високорозвинену літературну мову, за

словами Михайла Старицького, підняв її до генеральського чину. Наше завдання не опустити її...

— Чи сьогодні в Інституті української мови досліджуються всі ці процеси?

— На жаль, для вивчення усної мови бракує технічних сучасних засобів. Хоча саме життя створює більше можливостей для вивчення усного українського слова. Раніше його можна було почути хіба що у Спілці письменників. Тепер таких комунікативних ситуацій, де звучить українське слово, значно більше. Активні процеси в сучасній мовній практиці ми вивчаємо. Збирати такий матеріал цікаво й потрібно. Адже мова, особливо словник, реагує на реалії життя дуже швидко. А молоді науковці мають перебороти певну інерцію в пошуках «дисертабельності» тем. Скажімо, чому не може бути дисертації про косметологічну лексику щодо кольорів фарб для волосся? Яка б то могла бути цікава тема! Але для неї потрібні новаторські підходи і аспірантів, і керівників. Навіть у збиранні матеріалу. На жаль, поки що «живий» інтерес до «живої» мови десь забарився.

(Діана Ключко, «День»)

2. Сформууйте синонімічні експресивні ряди, уведіть окремі слова до контексту.

Ходити, говорити, співати, сміятися, їсти.

3. Випишіть приклади словотвірних експресем. Визначте їх стилістичне значення. Знайдіть приклади конотації за предметами експресії.

Ой оце чудне дівчатонько, ой-я,
Щосуботоньки їде з містонька
До бабоньки, до бабусеньки, ой.
Лишає свої інфузорії-туфельки,
Скидає свої лаковані туфельки,
Одягає куфайчатко порване, ой-ой-оєчки.
У бабцюлі, у бабусеньки, ой,
Взува старі чоботи-шкарбани,
Бабчині чоботи-чоботищеньки.
Наносить води повну балію —
Ще відро, ще відро, ще відеречко,
Та в баняки, банячища, ой,
Та любисток зімліє в горнятах,
Аж зімліє бабусина хата, ой-ой-ой,
Хата, хатуся, хатинонька,
Хатусенька, Хата Стріхівна, ой.
— Заворожи мені, бабченько, ой-я,
Бабусенько, бабулиня, бабусенція.
Ой гаряча, ой бабулик, ой-ой-ой-єчки.—
Ляпотить, хлюпотить у ночовоньках
Дівулиня, дівчина, дівогоренько,
А бабуся так і вештається, ой-я,
А бабище все шупортається, ой-я,
З кочергами, з баняками, банячищами...
Внучка, внученька, студентонька
Спить у баби на ряднищі, на рядні
Під кожухом, кожушиськом, кожушариськом.
На лежанці в цмоки цмокає, аж оєчки.
(Випадає їй каззонний дім,

І валет бубновий в нім,
Туз хрестовий заберу,
Швидше вже сама помру...)
А дівуля, дівчинина, дівувальниця
До кожуха, кожушенька так і горнеться,
А бабуся, бабулиня, бабусенція
До дівчиська, дівчииська так і тулиться —
Сиротина ж, сиротуля, сиропташечка,
Бабумамця, бабутатко, бабусонечко... (І.Драч)

4. виправте стилістичні помилки.

У прощавшогося хлопця був розгубившийся вигляд. 2. Опинившись у лісі, нам стало страшно. 3. Загубивши стежку, нас охопила розгубленість. 4. Переживаючий за свій клас учень має усі завдання виконувати відмінно. 5. На слідуючій неділі відбудеться засідання наукового гуртка, у ньому приймуть участь студенти нашої групи. Усі вони являються членами цього гуртка. 6. Я рахую, що ви вірно кажете. 7. Приведу кілька прикладів. 8. Відношення у колективі були дружні. 9. Всі ми маємо відношення до сучасних подій. 10. Не можу ще казати якісь попередні висновки.

5. Відредагуйте речення та правильно запишіть.

Нам потрібно об'єднати воедино усі свої палкі зусилля. Звільнити Спасенко О.П. з посади у зв'язку з невиконанням ним своїх прямих і непрямих службових обов'язків. Мені треба подати до відділу кадрів свою власну автобіографію. Кошти мають бути використані за цільовим призначенням. Для рішення цього надзвичайно складного завдання треба примінити зовсім другий підхід. Більша половина студентів (біля 100 чоловік) поїхала у Вінницьку область на фольклорну практику. На цьому засіданні слід привести коротке резюме висловленого.

6. Зробіть спостереження за мовним матеріалом

М. М. Коцюбинського. Як видно з авторського рукопису, взяті в дужки слова письменник, виправляючи текст, замінив синонімами.

Поясніть доцільність такої заміни.

1. По цій коротенькій прелюдії, виконаній з обох сторін *однаковим тоном* (одним голосом), знялася ціла буря голосів. 2. Каруца *впірнула* (вкотилася) у хвилю ясного світла й покотилася берегом Пруту. 3. Чи варто було стільки вчитись, щоб запорошити душу *пилом* (порохом) одвічних паперів? 4. Андрій підійшов до хати. Криза, похилена *халупка* (хатинка), з чорною стріхою і білими стінами, стояла поміж закинутих, з забитими вікнами *осель* (хатинок). 5. Вечір за вечором просиджували вони з Гафійкою у *прибраній* (у чистій), немов на Великдень, хаті, в чистій одежі. 6. Тим часом рій згадок викликав у пам'яті давно забуті обличчя й події, колись пережиті *почуття* (емоції). 7. Вона не могла з певністю сказати, чи то був сон, чи *привид* (галюцинація). 8. При *повній* (абсолютній) тиші в повітрі густий гай легко затримав зібране за день тепло. 9. Піднявся з кушетки (з канапи) на розбитих, старечих ногах і підійшов до вікна (з *творів* М. Коцюбинського).

7. Визначте колорит та засоби його створення.

Гиля, гиля сірі гуси на тихую воду...

Кличе козак дівчиноньку собі на розмову.

"Порадь мене, дівчинонько, як рідная мати,

А чи мені женитися, а чи тебе ждати?"

Ой, я тебе, козаченьку, ражу й не ражу:

Я з тобою вечір стою, на іншого важу.

Чорти бери, дівчинонько, з твоєю радою,

Я до тебе з щирим серцем, а ти з неправдою.

Бодай же ти, дівчинонько, тоді заміж вийшла,
Як у полі, край дороги, рута м'ята зійшла.
Бодай же ти, козаченьку, тоді оженився,
Як у млині на камені кукіль уродився!

А вже в млині на камені кукіль зеленіє,
Старий козак, як собака, й досі молодіє.

8. Визначте стиль кожного із запропонованих текстів та обґрунтуйте свою думку.

Текст 1.

В усій донедавній офіційній риториці довкола Голодомору мене незмінно бентежила одна річ: недоговореність. Так, ніби в 1933-му все й скінчилося, і пам'ять про один із наймасштабніших цивілізаційних злочинів в історії людства, скоєний на нашій землі, – то все-таки більше "ритуал під річницю", з сьогоднішньою бездольністю країни напряду не пов'язаний: за класиком кажучи – "наносили землі та й додому пішли". Тимчасом, проведені в Ізраїлі дослідження наслідків Голокосту виявили, що сліди травми від масових гекатомб зберігаються в психіці нащадків жертв до четвертого (так!) покоління включно. То якими ж мають бути наслідки травми, про котру в трьох поколіннях згадувано було в кращому разі пошепки?...

Ми ж їх, ці наслідки, бачимо щодня, тільки не замислюємось над ними. Голодомор навчив мільйони українців: щоб вижити, треба "вкрасти з колгоспу". В 1991-му році внуки "розкуркулювачів" 1933-го – тодішня партсовноменклатура – отримали собі в повне розпорядження велетенський, багатющий "колгосп" під назвою "Україна" – і, гнані тим

самим, уже неусвідомленим, спинномозковим рефлексом, дружно, як згря голодних щурів, ринулись волікти "з колгоспу" до себе "в хату" – в мастки і на офшори... При мовчазній, між іншим, згоді мільйонів інших "колгоспників", які на їх місці, найпевніше, чинили б так само: Голодомор на цілих три покоління зробив у нашій свідомості **казнокрадство** (до 1933-го страшне слово, вживане в народі нарівні з "убивством" і "богохульством") – морально неосудним. У генетичній пам'яті відклалося: всяка самочинна "громадська складка" (наприклад, для помочі мрущим від голоду) грозить Гулагом – і зникла пошана до "громадських грошей" (бюджету!), стало "и все вокруг народное, и все вокруг мое" © – головне діло, дорватися до "роздачі"... Скільки наших співвітчизників уже й не уявляє собі, що в державі – **своїй** державі! – може бути якимось інакше? Ось це й є Голодомор в дії – сповільненій, бувають такі бомби... І стоїть Україна отвором на всі чотири сторони світу, як дім без господаря: колгосп, що його наввипередки пустошать казнокради, скинувши попередньо з церкви хреста. І допоки ця причиново-наслідкова зв'язка – 1933 – 1991 – 200... – не увійде, стійко і твердо, в масову свідомість, країна не вилікується – так і будемо знов і знов репродукувати той самий, закладений у 1933-му "товаришем Сталіним", збій цивілізаційного механізму.

Мільйони українців, замордованих Кремлем через те, що були **господарями своєї землі** і, відповідно, могли виростити покоління **господарів своєї країни**, – це наша незреалізована історична альтернатива. Пам'ять про неї аж ніяк не "деморалізує" й не "прибиває негативом", як нас настійно стараються переконати, – ні, шановні, вона породжує **гнів**. А гнів дає народам **силу** – в тому числі й будівничу, конструктивну: силу діяти, щоб виправляти звихнене. Саме тому нас так уперто прагнуть цієї пам'яті позбавити. (А енергію можливої конструктивної дії – "технологічненько"

роздробити, обернувши на агресію, спрямовану "всередину" народного тіла, на міжособні чвари "донбасян" і "галичан", на розкол країни і сварки "за межу": чубтеся, хахли, чубтеся, кленіть себе навзаєм, спускайте пару...)

В юдаїзмі існує заповідь – "мхіят Амалек", "Пам'ятай, що зробив тобі Амалек". За переказом, коли євреї виходили з Єгипту, Амалек із своїми людьми напав на них і хотів знищити. Віками розсіяний по світу єврейський народ підтримував свідомість своєї незнищенності, з коліна в коліно переповідаючи дітям і внукам, "що зробив Амалек Ізраїлю" – щоб "не забути". І не забув, і вижив, і державу свою збудував... Хтось тепер нас хоче переконати, ніби краще було дітям Ізраїлю вчити в хедерах, що амалекитяни нападали ще й "на інші" племена в пустині, і від того трагедія Ізраїлю була, мовляв, "не така-то вже й трагічна" – не варто нагнітати, будьмо позитивні, слухаймо Медведєва-Путіна-Петросяна-Пугачову-і-Радіо-Шансон?...

1933-й – це наш "мхіят Амалек". Не дати його забути – без перебільшення, громадянський обов'язок кожного, хто хоче бачити Україну не "колгоспом", а **домом**, – безвідносно до того, є в гекатомбах 1933-го його рідні, чи немає. Я б взагалі сказала, що це лакмусовий папірець на **українське громадянство** – на противагу духовному громадянству СРСР/УРСР (бо ж це останнє можна сповідувати й несвідомо, і навіть б'ючись при кожній okazji у вишивані груди до втрати голосу...). Тому хочу скласти тут щирю дяку тим громадським організаціям, які об'єдналися з ініціативою довготермінової міжнародної кампанії "Не дамо згасити свічу пам'яті!". Раз об'єдналися, значить, є надія, що таки не дамо. А вже скільки киян відгукнеться на перший заклик, побачимо завтра в парку. Навіть якщо прийде всього кількасот душ, це однаково буде добрий початок.

Вона ж тільки-тільки почала розгорятись, наша свіча. Тільки-тільки почала розсіювати в народній свідомості той непроглядний, 70-літній морок, із якого ми вийшли – слава Богу, живі...(О.Забужко)

Текст 2.

Високий сивогривий чоловік ішов неквапно берегом, спираючись на розкладний стілець. Перед ним поважно ступало з десяток кіз, Володимир побачив зі свого вікна розумне й шляхетне обличчя старого — і він, і кози немов пливли над зрізаним берегом. Чоловік був задуманий, і, здавалося, не він вів отих кіз, а вони його. Вряди-годи мекали, повертаючи писки до господаря, а що він не зважав, ішли далі, покиваючи. Здуті їхні вим'я були повні молока; велике густожовте сонце спинилося над найвищою горою, більшало й наливалося червінню. Кривава барва розтеклася по річці, і та раптом затріпотіла, замигтіла й заграла. Зрушена тією зміною, виривалася з води й підстрибувала притьма вгору риба — ковтала чудове і хмільне вино... П'яна й запаморочена, падала назад у воду і гуляла, крутилася й витанцьовувала риб'ячі свої танці. Кози йшли та йшли і чим ближче підходили до свого дому, тим млосніше й важче ставало їм нести розбухлі вим'я, зорки від того розпливались у їхніх очах і заповнювали очниці. Мекіт їхній під той час ставав також інакший, солодкий та прохальний, бо вже марилося їм та хвилинка, коли до них доторкнуться ласкаві руки — віддадуть тоді набрану за день білу кров трави й листя. Червоний захід запалив у їхніх очах ще й по дві іскри, і доки догоряли, доти йшли вони, ведучи за собою задуманого і наче сліпого сиваня...

Темні ворота біля урізаного в косогір будинку стояли розчинені, і бовваніла в них кругла, сива й напрочуд ласкава бабуся. Спиралася на ціпок, а на ногах у неї були червоні туфлі. Дивилася лагідно й тепло, бо той чоловік, що підіймався кам'яною стежкою, був у цьому вечірньому

світлі як король із забутих казок. Кози мекали, поспішаючи до тої теплої й затишної постаті — саме про неї вони думали, спалюючи в своїх очах золоті іскри заходу, і саме її рук сподівалися, щоб позбутися солодкого тягаря...

Оточили її звідусіль, наче великі білі коти, і червоні їхні язики вискакували водночас з червоних ротів — лащилися вони до старої і раділи. Вона, однак, чекала, поки ступить у двір отой сивий король, котрий відстав і важко боров ядуху, — біле волосся спадало йому на плечі, а палиця-стілець подавалася вперед — спирався він на неї важко (В.Шевчук)

Текст 3. "Люди - прекрасні..."

Люди - прекрасні.

Земля - мов казка.

Кращого сонця ніде нема.

Загруз я по серце

У землю в'язко.

Вона мене цупко трима.

І хочеться

Бути дужим,

І хочеться так любить,

Щоб навіть каміння байдуже

Захотіло ожити

І жить!

Воскресайте, камінні душі,

Розчиняйте серця і чоло,

Щоб не сказали

Про вас грядущі:

- Їх на землі не було... (В.Симоненко)

Текст 4.

Горді пальми. Думні лаври...

Маніячливий кипарис.

Океан тропічних квітів...

Ще й цвіте цитринний ліс...

Я хитнувсь, бо наче впився

З аромату тих квіток.

Аж погляну: коло пальми

Простий житній колосок.

“Гей, земляче! — шепче колос,

Похилившись на стебло. —

Ми чужі для цього раю, —

Що ж сюди нас принесло?” (А.Кримський)

Текст 5.

Патріарх української літературної критики

"Юрій Шевельов, що як критик виступав під псевдонімом Юрій Шерех, був одним з найвизначніших українських інтелектуалів ХХ ст., людиною, що створила свою власну легенду, для багатьох – безспірним авторитетом. Через свої безкомпромісні висловлювання щодо культурних і мовних проблем він був зненавиджений радянським істеблішментом. Послідовна позиція супротивника комунізму, відверті заяви про безумовну незалежність України здобули йому також чимало ворогів у Сполучених Штатах, де він прожив половину свого довгого життя, викладаючи в

кращих американських університетах – Гарвардському, Колумбійському, Йельському.

Юрій Шевельов завжди виступав за модернізацію української літератури, її входження до європейської літературної спільноти. Він пристрасно поборював будь-які прояви провінціалізму, другорядності та сервілізму в вітчизняній культурі. При цьому критик володів мистецтвом знаходити в незначних на перший погляд текстах риси, котрі давали можливість робити широкі узагальнення. Постійна авторська іронія та саміронія дозволяли йому витримувати необхідну дистанцію щодо справ сучасних і минулих.

Хоча особистість Юрія Шевельова і в незалежній Україні сприймалася неоднозначно внаслідок впливів колишньої номенклатури, його есеїстика та літературна критика знайшли собі чимало прихильників. Три його найважливіші книжки – "Не для дітей" (1964), "Друга черга" (1978) і "Третя сторожа" (1990) – перевидано в трьохтомному збірнику в Харкові. Крім того, в Україні побачило світ кілька окремих видань його книг, з яких останнім стали спогади в двох томах (формаль но останнім можна вважати український переклад його фундаментальної праці з історії української мови, написаної англійською мовою понад двадцять років тому).

Юрій Шевельов походив з російської родини, пов'язаної з Харківщиною. Його батько, німець за походженням, царський офіцер, в умовах антинімецької кампанії змінив прізвище зі Шнайдера на Шевельова. Мати, народжена в Харкові й рано осиротіла, дістала виховання та освіту в Петербурзі, в пансіоні для шляхетних дівчат, що перебував під особистим патронажем імператриці.

Українську ідентичність Юрій Шевельов обрав свідомо, в дорі сломи віці, в половині 20-х рр., можливо, під впливом надзвичайно інтенсивних тоді культурних і національних процесів. У більшості джерел місцем народження Юрія Шевельова вважається Ломжа. Дійсно, саме там пройшли перші роки його життя, там було розквартировано гарнізон його батька. Проте насправді батьківщиною Юрія Шевельова був Харків; Ломжу було показано в документах для того, щоб приховати соціальне походження і в такий спосіб уникнути переслідувань. Під знаком постійного страху за життя – спочатку в часи Першої світової війни, потім в ході революції та після неї, пізніше в роки масових сталінських репресій 30-х рр. – він прожив сорок років.

Доля Юрія Шевельова є типовою для цілого покоління української інтелігенції, сформованого в роки радянської влади. Проте, на відміну від більшості своїх сучасників, він уник призову до війська після вибуху німецько-радянської війни 1941 р., а в 1943 р., коли до Харкова наближалася Червона Армія, зумів виїхати до Львова, тоді ще безпечно. Подальша дорога також була типовою для всієї повоєнної інтелігентської еміграції – в 1944 р. вгеча зі Львова, тимчасовий побуток в Криниці, драматична евакуація, нарешті, в 1945-1948 рр. – табори Ді-Пі (displaced persons, тобто переміщених осіб), а на початку 50-х – виїзд до Сполучених Штатів на постійне місце проживання. На відміну від більшості, що пройшла той же шлях, Шевельов дістав працю, відповідну його освіті, що врятувало його від пекла та соціального приниження, котрі пережила, оселяючись у Новому світі, українська повоєнна еміграція. Треба пам'ятати, що цього не уникли навіть найбільш знані поети довоєнних часів, такі, як, приміром, Євген Маланюк, котрий працював ліфтером у нью-йоркському шпиталі, розпачливо шукаючи протекції, щоб дістати посаду інженера, або Наталя Ливицька-Холодна, донька президента на

вигнанні Андрія Лівицького, що після приїзду до США, незважаючи на чудову освіту та вже немолоді літа, була змушена працювати в швейній майстерні.

Народження Юрія Шереха припадає на 33 рік життя Юрія Шевельова, коли він перебував в окупованому німцями Харкові. Проте лише в повоєнні роки можна говорити про Шереха як цілком сформовану особистість.

У 1945 р. з ініціативи Уласа Самчука та Юрія Шевельова письменники й митці організували МУР (аббревіатура, за якою стоїть назва Мистецького Українського Руху). Його діяльність мала величезний вплив не лише на численну мистецьку братію, але й на пересічних осіб, котрі опинилися в таборах. Як написав пізніше Шевельов, то було творіння "другої України", що відрізнялася від тієї, яку залиши ли вигнанці – новітньої, некомуністичної, здатної посісти гідне їй місце в Європі. У дискусії між модерністами та спадкоємцями народницької ідеології Шерех послідовно зайняв позицію на боці перших, у своєму прагненні до оновлення української культури, в полемічно му запалі середини 40-х рр., він навіть пропонував запровадити мораторій на вживання слова "народ".

Автономія мистецтва для нього була самодостатньою цінністю. Разом з Уласом Самчуком Шерех визнав найважливішим завданням свого покоління впровадження української культури на літературну карту світу, створення "великої літератури".

Сама концепція "великої літератури", як і "національного органічного стилю", крім численних покликувань на літературу радянської України, представлену Миколою Хвильовим, Валеріаном Підмогильним і

київськими неокласиками, значною мірою завдячувала своїм походженням ідеям Донцова, котрий в міжвоєнний період у своїх критично-літературних статтях пропагував полум'яно заангажовану творчість, породжену великою любов'ю та великою ненавистю. Розділяючи митців на "європеїстів" і "органичників" (тобто тих, хто володів органічним українським стидем), Шерех однозначно висловлювався на підтримку останніх, вважаючи, що "європейський" нурт у майбутньому повинен бути подоланий.

Ця точка зору незабаром була переосмислена автором – одночасно з відмовою від теорії національного органічного стилю Шерех уже в першому томі есеїв "Не для дітей", що побачив світ у 1964 р. віддав перевагу європейській орієнтації української культури. Багато років по тому, в передмові до київської збірки своїх есеїв, Шевельов писав, що "висвячення на європеїця потребує багато років і, напевне, ніколи не завершиться". Поза сумнівом, він мав на увазі безперервне інтелектуальне напруження, необхідність постійної переоцінки цінностей та безупинний пошук нового. Здається, це було його кредо.

Шерех був також оберігателем української культури та ідентичності, витворених у 20-х рр. ХХ ст. Саме завдяки йому та Юрія Лавріненка зусиллям духовна спадщина "розстріляного відродження" стала частиною самосвідомості українського емігранта, щоб у 90-х рр. зайняти почесне місце в духовному житті України.

У своїх есеях надзвичайно різноманітної тематики (від літератури ХІХ і ХХ ст. до сучасного мистецтва й театру) Шерех представив власну візію історії культури, зосередившись не стільки на процесі, скільки на історії творів. Його версія історії літератури була, поза сумнівом, складнішою, а

через це цікавішою від усіх інших, сучасних йому спроб як в Україні, так і в еміграції. Шерех, займаючись авторами, завжди прагнув до створення їхніх інтелектуальних портретів, ясна річ, історично обгрунтованих. Дистанція, яку він завжди витримував щодо обов'язкових шаблонів в осмисленні минулого, а також сучасного (сам він іменував свою позицію "єретицькою", такою, що додав чимало клопоту), дозволяла йому побачити те, чого не могли зауважити інші. Можливо, цю дистанцію можна було усвідомити лише на відстані від батьківщини.

Згадані вище есеї дають багатий матеріал для інтелектуальної біографії самого автора. Не випадково більшість з них, навіть тих, що є, властиво, споминами, зосереджуються навколо взаємин між Європою, Україною та Росією не лише в географічному чи політичному значенні цих понять, а й в стосунку до історичних і культурних традицій кожного з них. Одним з найважливіших під цим кутом зору виглядає есе "Політ Ікара", присвячене Миколі Хвильовому, чільній постаті 20-х рр. Особистість Хвильового та його ідеї мали незаперечний вплив на постать Шереха не лише з формального боку, але й з огляду на ідеї, пропаговані ним, особливо в добу МУР'у. Символічне літературне самогубство Шереха, котре Шевельов переживав як наслідок невдачі та краху його ідеї, відбулося не без впливу прототипу цієї постаті. В есе "Політ Ікара", написаному у вигляді вступу до найбільшого – п'ятитомного видання творів Хвильового, Шевельов показав долю цього письменника та публіциста, його піднесення та падіння: величезна популярність у середині 20-х рр. і смерть через самогубство в 1933 р., котра для сучасників стала страшним шоком і водночас символом краху сподівань. Есеїст показав одночасно злет і занепад сподівань українців на суверенне існування та, що не менш важливе, на приналежність до Європи.

Європа була для покоління Шевельова, молодшого на кілька років від творців "розстріляного відродження", перш за все, нездійсненою мрією, потім же, коли це покоління опинилося в еміграції, – викликом. Не всі зуміли дати на нього відповідь, про що писав Шевельов в есе автобіографічного характеру.

Видані нещодавно в Харкові його спогади "Я, мене, мені (і до всього)" містять у собі важливі доповнення до накресленої вище інтелектуальної біографії автора. І хоча вони мали розчарувати тих, хто чекав від цієї публікації якоїсь переоцінки цінностей чи портрету без дефектів, немає сумніву, що це важлива книга, котра вказує на той шлях, який пройшов автор від 20-х до початку 50-х рр. – від радянської столиці України, Харкова, окупаційних років, проведених у Харкові та Львові до часів еміграції; від військового дитинства, навчання в Інституті народної освіти під керівництвом видатних учителів – Олександра Білецького та Леоніда Булаховського, початку викладацької кар'єри через випадкові окупаційні зайняття, повоєнну організаційну роботу (створення МУР'у, редагування журналів) до початку роботи у шведському Люндському університеті. Для Шевельова ці спогади стали прощанням з читачами, а для прихильників його творчості – важливим доповненням.

В останньому з небагатьох даних ним інтерв'ю Шевельов сказав, що запланована ним третя частина спогадів, присвячена півстолітньому досвіду проживання в Америці, не була навіть розпочата. Чи це прощання було остаточним? Я так не вважаю. Спадщина Юрія Шевельова – незрівняного критика і видатного мовознавця – знаходитиме щоразу нових читачів і інтерпретаторів. Крім того, Юрій Шерех-Шевельов не був би собою, якби це приготував своїм читачам несподіванки. Її передчуття готують розкидані в різних місцях двотомних спогадів згадки про

існування, щоденника, котрі дозволяють припустити, що цей останній виявиться надзвичайно цікавим і навіть приголомшуючим у порівнянні з мемуарами. До того ж, величезний архів МУР'у, що зберігається в архіві Вільної Української Академії наук, практично не відомий дослідникам, напевне ховає в собі чимало інтригуючих вузликів. А що вже казати про приватні зібрання?! Щоправда, багату бібліотеку, котра витримує порівняння хіба що з українськими зібраннями Гарвардського та Колумбійського університетів, професор Шевельов подарував для молодій україністиці в Токіо. Проте величезний і, безпечно, цікавий архів залишився в Новому Йорку."(О.Гнатюк).

Текст 6.

У середньоукраїнський період, коли західноволинська, наддністрянська та західноподільська діалектні зони правили за плацдарм для руху на схід, зокрема й польського *Drang nach Osten*, карпатські говірки (лемківські, бойківські, гуцульські, покутські, закарпатські) більшою мірою зберегли свою ізольованість (а якщо й поширювалися, то передусім у західному напрямку); і з цієї доби походять деякі інновації, що декотрі з них охопили цілий карпатський регіон, а інші — лише певні його частини. Починаючи від цього часу, можна обґрунтовано говорити про існування карпатської групи говірок. Деякі з карпатських інновацій середньоукраїнського періоду заторкнули також і надсянські говірки.

Лише в південно-західному наріччі принаймні декотрі говірки (а точніше їх носії) називаються так, як визначив сам народ (зазвичай це слова на позначення сусідів), а не штучними науковими окресленнями. Лемки, бойки, гуцули — це носії відповідних говірок. Певною мірою це стосується також Покуття, Буковини, Волині та Поділля. Цим зайвий раз

засвідчено відносну ізольованість і стабільність, характерні для постання й існування цих говірок. Проте ці назви не можна вважати дуже давніми, і до племінних назв доісторичного періоду вони з цілковитою певністю не нав'язують.

Говорячи про Україну, слід брати до уваги такі доісторичні слов'янські племена, перелічені та/або згадані в Київському Початковому літописі, як деревляни (Середнє Полісся), сіверяни (Східне Полісся), поляни (Київщина, цебто ядро Русі), бужани (називані також волинянами або дулібами), уличі або улучі, тиверці (Подністров'я) та хорвати (Карпати? Перемищина?). Дуліби востаннє згадуються в записі за 907 р., уличі за 922 р., поляни й тиверці за 944 р., деревляни за 990 р., хорвати за 992 р., сіверяни за 1024 р. Дивлячись суто географічно, середньополіські говірки можуть бути виведені від деревлян, східнополіські від сіверян, західноволинські від дулібів; висловлено також гіпотезу, обстоювану — з індивідуальними нюансами — низкою вчених (Шахматовим, Лер-Сплавінським, Зілінським, Нідерле, Кобилянським та ін.), що гуцули, а можливо й бойки, є нащадками уличів, які під тиском печенігів залишили свої рідні землі над Богом, переселившись до цієї частини карпатського регіону. Проте нам нічого не відомо про мовні особливості, якими відрізнялися між собою доісторичні слов'янські племена на Україні, а отже будь-які спроби пов'язати сучасні говірки зі згаданими племенами ані довести, ані, навпаки, спростувати незмога (Ю.Шевельов)

Текст 7. Заява Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета

Протягом останніх днів у столиці та багатьох інших містах України, а також закордоном відбулися та тривають і зараз громадські виступи на підтримку європейської інтеграції України.

Наша Церква, як і низка інших провідних Церков та релігійних організацій України, у спільному зверненні ще наприкінці вересня цього року засвідчили підтримку європейських прагнень українського народу. За цей час на багатьох зустрічах в Україні та закордоном з політиками та громадськими діячами як особисто Патріарх, так і представники нашої Церкви зазначали, що Україна – європейська країна, що вибір нашого народу на користь приналежності до європейської християнської цивілізації був здійснений ще понад 1000 років тому під час Хрещення Київської Руси.

Як Церква ми маємо надію, що духовний потенціал України, наша співпраця зі здоровими європейськими силами у збереженні традиційних християнських цінностей – релігійних, сімейних, культурних та інших – допоможуть Європі у подоланні руйнівних проявів агресивного секуляризму.

Також ми переконані, що асоційоване членство України у Європейському Союзі – шлях до збереження української державності від агресивних зазіхань на неї з боку поборників відновлення зниклої імперії. Європейська інтеграція України – це також засіб уникнення нової холодної війни у Європі, ознаки підготовки до якої з боку північних імперських сил є очевидними.

Історичний шлях Української Церкви і українського народу нерозривно пов'язані. Тому нас, як і весь народ, стурбувала можливість відкладення на невизначений час підписання угоди між Україною та ЄС або і взагалі перспектива відмови від неї, на чому наполягають деякі закордонні сили

Ми сподіваємося що в найближчі дні будуть і з українського, і з європейського боку прийняті мудрі, правильні рішення, які відповідають спільним інтересам України та Європи. А закордонні діячі, які прагнуть

під гаслами «братства» задушити нашу державність у своїх цупких обіймах, отримають гідну відповідь на ці зазіхання.

Знаючи, що молитва – один з найсильніших засобів боротьби віруючої людини, бо завдяки їй долається сила диявола, в ці вирішальні дні найперше звертаюся до всіх вірних Київського Патріархату та до всіх віруючих з проханням: **посилуйте свої молитви за Україну, за наш народ, і особливо – за державних керівників України та Європи**, щоби Господь надихнув їх мудрістю прийняти вірні рішення.

Підтримуючи також право кожного громадянина на мирне оголошення і відстоювання своєї думки, одночасно закликаю всіх, хто бере участь у вуличних акціях на підтримку європейської інтеграції: **бережіть мирний характер своїх дій, не піддавайтеся на провокації до насильства, виявляйте мудрість**. Пам'ятайте слова Священного Писання: «Не будь переможений злом, а перемагай зло добром» (Послання до римлян, 12:21).

Звертаюся також до правоохоронних органів та інших представників держави із закликом **забезпечити громадянам право мирно висловлювати свою позицію**. Бо силові дії там, де потрібні діалог та порозуміння, здатні лише радикалізувати настрої, ще більше розділити суспільство, принести шкоду Україні.

Нехай Господь Бог збереже наш народ у мирі та злагоді, примножить мудрість державних мужів та всього суспільства. Закликаю на всіх Боже благословення!

Філарет,

Патріарх Київський і всієї Руси-України

**25 листопада 2013 р.,
м. Київ**

Текст 8. Яка частина Київської держави називалася Руссю?

Київську державу створили князь Святослав і його син – великий князь Володимир. Вона охоплювала велетенську територію протяжністю 2000 км. Її західні кордони проходили вздовж Дністра, Західного Бугу, Неману, Західної Двіни; на сході – сягали межиріччя Оки та Волги; на півночі – Чудського, Ладозького та Онезького озер і Фінської затоки; на півдні – Чорномор'я і Приазов'я. Київська держава була найбільшою державою тодішньої Європи.

На об'єднаних Володимиром територіях мешкали різні племена і народи. Її північну і північно-східну частини населяли племена угро-фінського походження: чудь, мурома, весь, мєря та інші, а на всьому іншому просторі – племена східних слов'ян. Усі вони дотримувалися своїх споконвічних звичаїв і традицій, вірили у своїх богів, різнилися мовою. Територіальна єдність такої держави підтримувалася лише зброєю.

Яка ж частина цієї великої держави називалася Руссю? Відповідь на це запитання можна знайти в літописах. У Новгородському літописі написано: «Літо 1149. Іде єпископ Нифонт із Новгорода в Русь»; «Літо 1165. Ходив ігумен Юрійський в Русь, в Київград». Із цього видно, що у другій половині XII ст. новгородці, де багато років князували київські князі, не вважали себе частиною Русі; суздальці, які, як відомо, стали основою майбутньої Московської держави, теж не називали свої землі Руссю. Суздальський літописець пише: «Літо 1180. Іде князь Святослав з половцями і чернігівцями із Русі на Суздаль раттю»; також і в Іпатіївському літописному зводі читаємо: «Літо 1155. Юрій іде із Суздаля на Русь і приходить до Києва». Тому, коли Нестор Літописець пише: «Звідки пішла Руська земля», він має на увазі не територію нинішньої Росії, а Україну.

Російський історик В. Ключевський так говорить про Ростово-Суздальське князівство: «Це була країна, що розташовувалася поза старою корінною Руссю, і в XI ст. була більше чужинською, ніж руською країною. Населяли її мурома, меря, весь» (Ключевский В. О. Курс русской истории. –Т.2.– М., 1956. –Стр. 362). Московську державу ще й у XVII ст. Руссю ніхто не називав. У той час ті землі, які пізніше будуть називатися «Государством Российским», а не Руссю, іменувалися Московським князівством, або просто Московією. Поняття «Московська Русь» з'явилося в XVI ст., за часів Івана Грозного. А на початку XVIII ст. Петро I назвав свою державу Російською імперією, а не Руссю.

Таким чином, літописи називають Руссю територію сучасної України. Назва «Україна» вперше згадується в літописах у XII ст., але вона твердо закріпилася за нею лише в XVII ст. Великий князь Володимир, звичайно, хрестив не Україну, бо його держава називалася Руссю. Отже, 988 р. відбулося хрещення саме Руси.

Те, що землі майбутньої Росії в поняття «Русь» не входили, засвідчили і літописи, і історики. Тому Московія за князя Володимира Великого не могла бути охрещеною, бо в ті часи її просто не існувало. Перша літописна згадка про Москву – не як місто, а лише як про населений пункт – з'являється під 1147 р., тобто більше ніж через півтора століття після Володимирового хрещення. А охрестити те, чого немає у природі, неможливо. 1948 р. Москва урочисто відзначала своє 850-ліття і 500-ліття автокефалії Російської Церкви (Філарет)

Текст 9. Інтенсивний розвиток міжнародних контактів та зв'язків в політиці, економіці, культурі та інших сферах орієнтують сучасну методику викладання іноземних мов на реальні умови комунікації.

Прагнення до комунікативної компетенції передбачає не лише оволодіння відповідною іншомовною технікою (тобто, мовну компетенцію учнів), але й засвоєння колосальної немовної інформації, необхідної для адекватного навчання та взаєморозуміння, тому що останнє неможливо досягти, якщо співрозмовників не володіють інформацією про навколишній світ.

Що ж вивчають країнознавство та лінгвокраїнознавство?

Проблема вивчення мови та культури одночасно виникла не випадково, тому це дозволяє успішно поєднувати елементи країнознавства з мовними явищами, які виступають не лише як засоби комунікації, але й як спосіб ознайомлення учнів з новою для них реальністю.

В процесі навчання іноземним мовам застосовують два підходи до вивчення культури: суспільствознавчий та філологічний. Перший підхід базується на дисципліні, традиційно пов'язаній з вивченням будь – якої іноземної мови. Країнознавство – це комплексна навчальна дисципліна, що включає в себе різноманітну інформацію про країну, мова якої вивчається. На відміну від фундаментальних наук, на які воно спирається, країнознавство містить різноманітну інформацію фрагментарного характеру та визначається як дисципліна в системі географічних наук, що займається комплексним вивченням матеріалів, країн, великих регіонів.

Теорія “Лінгвокраїнознавства” зазначає, що цей напрямок поєднує в собі як навчання мові, так і дає певні знання про країну, мова якої вивчається. Оскільки основним об'єктом вивчення являється не країна, а фонові знання носіїв мови, їхня культура в загальному вигляді, то правильніше було б говорити про “культурознавство”. Однак термін ” лінгвокраїнознавство” широко застосовується в практиці викладання іноземних мов і, можливо, його варто залишити. Отже, потрібно чітко визначити відмінність між традиційним країнознавством та

лінгвокраїнознавством. Якщо країнознавство – це суспільна дисципліна, якою б мовою вона не викладалась, то лінгвокраїнознавство – філологічна дисципліна, яка викладається не як окремий предмет, а на заняттях по практиці мови в процесі роботи над семантикою мовних одиниць.

При філологічному підході визначають такі завдання:

- 1) Виділення інформації культурознавчого характеру з мовних одиниць. В цьому випадку перше місце серед основних завдань навчання займає культура.
- 2) Метод використовується як домінуючий в методиці викладання української мови як іноземної.
- 3) Навчання, що базується на сприйнятті чи викладанні мовних одиниць на прикладі образу, який вже існує в свідомості носія мови та культури.

Отже, головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечення комунікативної компетенції в актах міжнародної комунікації, перш за все через адекватне сприйняття мови співрозмовника та оригінальних текстів, розрахованих на носія мови. Лінгвокраїнознавство забезпечує вирішення ряду проблем, а саме - головної філологічної проблеми адекватного розуміння тексту, тому воно являється лінгвістичною основою не лише лінгводидактики, але й перекладу. Адже для того, щоб перекладати, потрібно, перш за все, повністю зрозуміти іншомовний текст з усіма нюансами значення, включаючи підтекст, аллюзії, натяк, а вже потім, з урахуванням адресата, підбирати відповідні еквіваленти при перекладі, незнання яких викликає труднощі в спілкуванні іноземною мовою, і, як результат, погіршує комунікативну компетенцію учнів.

Текст 10.

Стаття 3. Право громадян України на освіту

1. Громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Це право забезпечується:

розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти;

відкритим характером навчальних закладів, створенням умов для вибору профілю навчання і виховання відповідно до здібностей, інтересів громадянина;

різними формами навчання - очною, вечірньою, заочною, екстернатом, а також педагогічним патронажем.

2. Держава здійснює соціальний захист вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів та інших осіб незалежно від форм їх навчання і типів навчальних закладів, де вони навчаються, сприяє здобуттю освіти в домашніх умовах.

3. Для одержання документа про освіту громадяни мають право на державну атестацію.

4. Іноземці, особи без громадянства здобувають освіту в навчальних закладах України відповідно до чинного законодавства та міжнародних договорів.

5. Особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівне з громадянами України право на освіту.

Текст 11.

Люба моя, Олю-серденько!

Любцю моя, як то гарно, скоро встанеш, сей час перша думка, перше слово о тобі, а ще краще – до тебе! Але гов! Щоб не запускатись у філософування про «колись було», розповім тобі, що мені сеї ночі снилося. Між іншим бачиться мені, що я в тюрмі. Казня, правда, огромна і уладжена з великим комфортом – підлоги восковані, коври по підлозі і пр., – зі мною є ціле якесь товариство – панове, дами. З панів пізнаю лиш одного – бувшого професора, а тепер депутата Охримовича. Балакаємо весело, сідаємо до обіду – двері отвиряються, і злодії вносять арештантський хліб. Мені стало не рехт. Я немов пригадав собі, що маю сидіти 6 місяців, і думаю собі: ов, се погано, прийдеться знов пересидіти весну і літо, а я маю навесні бачитися з Олею. Та й ще коби хоть було що читати. І вже-м напівпробудився, а все ще журюся, – аж тут отвиряю очі – ах, ти! Сонце світить, ясно, гарно на дворі, сніг блищиться насупротив на дасі, – я ще на волі!!

А тепер про наші новини. Олеськ[ова] ще нема, ані не пише нічо – мов у воду втонув чоловік. Бандрівський колись тут подав таку гадку, чи не могла б ти приготуватися дома до екзамену на другий рік семінарії уч[ительської]. Я вивідаюся, яких там треба наук, і напишу тобі. Може, якби-с здала на другий рік, то татко взяли б та дали тя на третій сюди, –

und das wäre ja schön. Якби-с мала охоту стрібувати, то напиши, – я би вистарався о книжки, а математику треба би відтак з ким перед екзаменом (з Олеськ.) переробити, якби-с сама не могла.

Хотів би-м докінчити сього паперу, щоб не лишилося нічо білого, – але годі, ні про що цікавого писати, а балакати пусте боюся. Так, значиться, прощай натепер, моя зірочко! Цілую тя щиро-щиро в твої очка і в усточка et caet.

Твій

Іван.

(3 листування І.Я.Франка до
О.Рошкевич)

Текст 12.

Шановні панове!

Своїм листом від 01.05.2014 Ви запропонували нам послуги на публікацію рекламних оголошень наших клієнтів у періодичних виданнях України.

Наші клієнти зацікавилися Вашою пропозицією та хотіли б отримати докладну інформацію про видання, в яких Ви пропонуєте подати рекламні оголошення. Зокрема, вони хотіли б дізнатися про коло та загальну кількість їх читачів, наклад, а також про розцінки на рекламну площу та публікацію одного оголошення.

Будь ласка, повідомте нам цю інформацію якомога швидше.

З повагою,

Головний менеджер

асоціації “Туризм України”

(підпис)

Б.

Панечук.

Шановні панове!

Підтверджуємо отримання Вашого запиту від 15.08.2014 на постачання канцелярських товарів. Надсилаємо Вам каталоги нашої продукції та сподіваємося, що Ви знайдете в них вироби, котрі б задовольняли Вас своєю якістю та ціною. Можемо запропонувати візит нашого консультанта, котрий ознайомить Вас зі зразками зазначеної в каталозі продукції, а також проконсультує Вас стосовно варіантів упаковки, доставки товарів і способів оплати.

З повагою і сподіванням на взаємовигідне співробітництво,

Менеджер відділу реалізації

(підпис)

О.

Костенко.

Додаток: каталог в 1 примірнику.

Вельмишановний пане Косенко!

Нам дуже незручно, що змушені знову нагадувати, але Ваш рахунок-фактура й досі залишається неоплаченим.

Ідучи Вам назустріч, ми продовжуємо термін оплати до 10.11.2006 р. і виконуємо при цьому Ваші нові замовлення. Якщо Ви не сплатите заборгованість до 10.11.2006 р. і не надішлете чек, що засвідчить здійснення оплати, ми будемо змушені зупинити виконання всіх Ваших замовлень.

Чекаємо на Вашу відповідь.

З щирою повагою,

Н. Тимченко.

Текст 13. Складіть на основі цього гумористичного художнього тексту «Пам'ятку глядача» - «інструкцію» у діловому стилі.

ЯК ПОВОДИТИСЯ

В

КІНО

Я не зупинявся б на цій пораді, якби не бачив у тому життєвої потреби. Тим більше є товариші, які переконані, нібито кіно так владно входить у наше життя, що відтісняє на другий план театр, оперу, філармонію, цирк і навіть пінг-понг. Воно, мовляв, уже так заповонило душу кіноглядача, що він, як табличку множення, знає, хто такий Олександр Довженко й Марчелло Мастрояні, Клод Лелюш і Марина Владі, дядечко Яковченко і Анук Еме, Сергій Параджанов і Марсель Марсо, Бергман і Мокімото. Будь-коли й будь-де він (кіноглядач) може розповісти вам, хто з них кінорежисер, а хто кіноактор. Хто як грає і яке в нього хоббі. Не буду з цього приводу сперечатись. Може, й так. Може, глядач усе це й знає. А от як поводитися в кіно, то, я вас можу запевнити, знає не кожен. А все тому, що в нас і досі перед початком кіносеансу або ж у перерві між кіножурналом і кінокартиною не читається лекція на тему "Кіноглядач і його поведінка під час демонстрування фільму".

Поскільки це важливе питання випустили з планів своєї роботи товариші з кінофікації та працівники культури, я, - на громадських засадах, зрозуміло, - вирішив цю місію взяти на себе. Моя перша порада: як тільки ви зайшли до кінозалу, негайно сядьте. Бажано - на своє місце. І, звичайно, в своєму ряду. Тоді зніміть шапку (якщо ви її носите), скиньте пальто чи плащ і покладіть на спинку стільця, що попереду вас. Якщо товариш чи товаришка безцеремонно почне лягати на ваш одяг, зробіть йому (їй) зауваження. Бажано голосно. У кінозалі завжди треба розмовляти дуже

голосно, бо інакше вас не почують. Роздягнувшись і добре вмостившись, лізьте до кишені. Своєї. Якщо ви жінка - то до сумочки. Діставайте бутерброд (хліб із сиром чи ковбасою) і їжте. Добре до ковбаси з хлібом іде часник. Отож не забудьте прихопити з собою один-два зубчики. Коли ви не взяли бутерброд, то жуйте кекс, облизуйте ескімо або лузайте насіння. Соняшникове, підсмажене на олії. Як тільки на екрані з'являються титри, починайте читати. Теж голосно. Бажано так, щоб вас чули аж в останньому ряду. Читайте назву фільму, чиєї студії цей фільм, читайте, хто які ролі грає, потім коментуйте всі події, що відбуваються на екрані. Це, як не дивно, у кінозалах роблять не всі. Більше того, трапляються маловиховані типи, які починають шикати, або, простіше кажучи, затуляти коментаторові рота. Не дають чоловікові розкритись до кінця. А як на мій погляд, то нехай товариш поговорить. Адже від цього подвійна користь: ви зайвий раз засвоїте, що відбувається на екрані, й дасте змогу сусідові чи сусідці показати себе. Якщо ви надумаетесь зупинити його чи її одразу ж після того, як з'являться перші титри, то так і знайте, що далі вже ви не дізнаєтесь, яка студія завжди робить гарні фільми, а яка погані, на чий фільми варто ходити, а чий краще дивитися по телевізору. Тому не лайтеся з товаришем, не робіть йому ніяких зауважень. Хай читає, хай коментує, розповідає, що буде далі, хто кого підріже, а хто кого вб'є. - Ось цей тип виживе,- покаже він на екран,- навіть після семи ножових ран. А он того, що стоїть коло кабаре, задавить "мерседес". Потім несподівано він на всю залу зарегоче, й ви на собі відчуєте, як впливає на нього сучасне кіно, зрозумієте, яка перед вами чи за вами емоційно наснажена душа. Чи варто стримувати її поривання? Мабуть, ні. Бо не встигнете ви до пуття оцінити його, як він із вдячності до вас, щоб ви не бились марно в догадках, не перенапружували мозок, розповість, за що

саме вбили сторожа чи генерала.

- А ось цей субчик... Ось цей, що в плащі, поцупить картину "Монна Ліза". Потім від нього ви дізнаєтесь, чим закінчиться перша серія і з чого почнеться друга. Бо товариш уже бачив цей фільм двічі, але після цього піде ще раз. Якщо ви несподівано завовтузитеся, почнете нервувати, він вам порадить не переживати й не брати нічого близько до серця. Бо це, по-перше, кінофільм, а по-друге, в ньому грають ті ж артисти, що вже грали, якщо ви пригадуєте, в "Фантомасі" й "Анжеліці". Пояснить, де саме Жан Марє, а де Мішель Мерсьє. Якщо це наш фільм, то покаже вам Івана Миколайчука. Розповість, як йому довірили головну роль у "Тінях забутих предків".

- До речі, ви знаєте, що "Тіні" у Франції йшли під іншим заголовком - "Вогняні коні", - схопить вас за плече той товариш. - Цей фільм здобув у світі найбільше призів, дипломів і медалей, а в нас ніхто не міг додивитись до кінця.

Ви починаєте прислухатись, але раптом помічаєте вільне місце в передньому ряду. Підводитеся. За вами схоплюється ще десяток-другий кіноглядачів. Починають пострілювати спинки стільців. Із темряви вискакує адміністратор. Адміністратор - вона, жінка. У кінозалах чомусь завжди жінки за адміністраторів.

- Товариші, сідайте, - кричить адміністратор. - Ще не кінець. Це тільки така музика!

- А я хочу пересісти, - кажете ви.

- Як це ви хочете пересісти? - дивується вона. - А якщо всі отак почнуть під час сеансу пересідати? Ви уявляєте, що буде в залі?

- Та, бачите, он у першому ряду є вільне місце, а я того... короткозорий, - кажете ви.

У цей момент у залі зчиняється гамір.

- Не дадуть спокійно кіно додивитись! - зітхає один.

- Сідай уже! Чого ти стовбичиш? - вигукує інший.
Ви відходите до стіни й намагаєтесь пошепки щось пояснити адміністратору. Адміністратор вас не слухає й каже вам, що в кіно треба сидіти на одному місці з самого початку й до кінця. А ви, виявляється, і цього не знали. Нарешті адміністратор не витримує й каже:
- Ну, хіба вам доведеш? Ідіть уже сідайте, але щоб це було востаннє...
Ви обіцяєте й кидаєтесь до облюбованого вами місця. У цей час у залі спалахує світло, й ви ще встигаєте прочитати: "Кінець першої серії".
- А будь ти проклята, - кажете ви самі до себе, але вас хапає адміністратор за руку.
- Ви ще й досі не можете заспокоїтись? - питає вона. - Ганяєте по залу, людей нервуєте, ще й лаєтесь. Мабуть, за мітлою скучили? Це я вам можу організувати. Тротуари все одно нікому підмітати...
На щастя, кіноглядачі виносять вас на своїх плечах аж на вулицю.
- Фу-у! - полегшено зітхаєте ви. А до ваших вух долітає:
- Ну й народ пішов! Не народ, а дикуни. Гунни! Половці! І коли вони вже навчаться поводитись у кіно, як люди?..
А й справді - коли?..(О.Чорногуз)

ЗАЯВА

Неписьменності немає, ліквідовано її,
Та трапляються частенько ще такі грамотії,
Що, бувало, як напише, як накрутить бісів син,
То виходить, як то кажуть, ні в ворота, ані в тин.
До директора заводу вчора від Панька
Надійшла заява ось така:
"Прошу лічно дирекцію, а также завком,
Щоб мене не уважали больш холостяком.

Ізо мною в брак вступає будуча жена.
Я для свайби совершаю вбивство кабана,
Какового прибрьюл я весом в сто кіло
І в його супроводженні їду на село.
Ісходя із цього отпуск розрешить мені,
Ібо я у брак вступаю на чотири дні.
Прошу розрішить,
Бо нада спішить,
І не откладать,
Бо некогда ждять.

ПАНТЕЛЕЙ ЛЕПЕХА —
з подсобного цеха".

9. Проаналізуйте поезію за таким планом:

1. Виразне читання тексту(правильне інтонування, наголошення). Силь.
2. Характеристика засобів милозвучності: евфонічні чергування, вимовна легкість.
3. Звукопис: асонас, алітерація, дисонанс, парономазія, ономатопея.
4. Роль фонетичних засобів у тропях та стилістичних фігурах.
5. Значення фонетико-стилістичних засобів для вираження головної думки та створення відповідного настрою.

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.

І блідий місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі,
То виринав, то потопав.

Ще треті півні не співали,
Ніхто ніде не гомонів,
Сичі в гаю перекликались,
Та ясен раз у раз скрипів (Т.Шевченко).

Вітер в гаї не гуляє —
Вночі спочиває,
Прокинетесь — тихесенько
В осоки питає:
«Хто се, хто се по сім боці
Чеше косу? Хто се?..
Хто се, хто се по тім боці
Рве на собі коси?..
Хто се, хто се?» — тихесенько
Спитає-повіє,
Та й задріма, поки неба
Край зачервоніє.

Вбери-но білу сукню
на тіло на прогінне,
на вигронені перса
і лебідь живота.
Вбери-но гарну сукню
і усміхнись лукаво
і загучи хапливо,
як скрипка, з-за плеча.
Вбери ту славну сукню
і дай мені забути
ці чорні перегони
пролопотілих літ.
Вбери пречисту сукню,
розпукни в сто пелюсток,
щоб я не загубився
між сміхом і плачем.
Осліплий і оглухлий,
знімілий і отерплий,
лечу на свій сліпучий
всеочисний вогонь (В.Стус)

Була гроза, і грім гримів,
Він так любив гриміти,
Що аж тремтів, що аж горів
На трави і на квіти.

Грім жив у хмарі, і згори
Він бачив, хто що хоче:
Налив грозою грім яри,

Умив озерам очі.

А потім хмару опустил
На сад наш на щасливий
І натрусив зі сливи слив,
Щоб легше було сливі.

Та тут до грому навздогін
Заговорила груша:
“Трусніть і грушу, дядьку грім,
Бо важко мені дуже...”

І дядько грім сказав собі:
“Потрушу я і грушу.
Бо небеса вже голубі
Я покидати мушу”. (М.Вінграновський)

Осінній день, осінній день, осінній!
О синій день, о синій день, о синій!
Осанна осені, о сум! Осанна.
Невже це осінь, осінь, о! — та сама.
Останні айстри горілиць

зайшлися болем.

Ген килим, витканий із птиць,
летить над полем.

Багдадський злодій літо вкрав,
багдадський злодій.

І плаче коник серед трав

— нема мелодій... (Л.Костенко)

ВЕСНЯНКА ДО СНУ

Цвітіння дерев найніжніша пора —
найвище зусилля краси і добра...
Як чуйно ступаю в зелену країну,
де соком дощів пахне тепла кора!..

Це все ще присниться: і ці дерева,
і сповнена зросту зірчаста трава —
і вчора, і нині, і завтра, і вічно
дерев біле сяйво на землю сплива...

А злива вночі — то висока вода,
то пружних стихій ошаліла хода,
і світ на світанку побачиш, мов тайну,
з якої спадає завіса бліда... (Ю.Андрухович)

10. Напишіть коротку промову на одну із запропонованих тем:

"Слово — зброя. Як усяку зброю, його треба чистити й доглядати" (М. Рильський).

"Чудова думка втрачає всю свою цінність, якщо вона погано висловлена"
(Вольтер).

"Скажи будь-що, щоб я тебе побачив" (Сократ).

"О слів жорстока і солодка влада!" (Б. Олійник).

"Мрію я словами відмикати людське серце..." (А. Забашта).

При цьому використовуйте приказки та прислів'я, подані далі:

Що маєш казати — наперед обміркуй. Краще мовчати, ніж брехати.

Мудрий не все каже, що знає, а дурний не все знає, що каже.

Слово — не горобець, вилетить — не піймаєш. Шабля ранить тіло, а слово — душу. Слово старше, ніж гроші. І від солодких слів буває гірко.

11. Прочитайте речення, з'ясуйте функції прислівника в художньому тексті.

І переливно блискотять сонця протуберанцями сторч головою. 2. Вона тут синьооко сіє Блакитні блискавки з-під вій, Ій так тривожно, ніжно ніяково, І божевільно славно їй. 3. Все ніколи, ніколи й ніколи Поїхати в гості до віхоли. 4. Киплю я на вітрах, а серцю буйно-чадно, підвівши тіла тіжне знамено. 5. Балада почата баладно з кінця. 6. Білий собор болить білогрудо В окропі цвітіння Од білого бруду. 7. Це травень, вічний єретик, Так з-під землі бомбить зелено На рівні вічних партитур. 8. Літо кипіло вишнево, лутово, Переморгувалося зеленоброво. 9. На зламаних бровах-коромислах Себе шовково ти внесла. 10. Височенько-височенно кленоньки зростали, аА найвище в небовищі орли клекотали. 11. Десь випорснула пісня. Дивно смачно котилася вона в полях німих. 12. Креше (грім) кременем з-під брів – гнівно, гонористо, звивисто, барвисто (за творами І. Драча).

12. Визначити особливості авторського стилю поетичного тексту. Назвати автора тексту.

Мій давній друже! мушу я з тобою
Розстатися надовго... Жаль мені!

З тобою звикла я ділитися журбою,
Вповідувать думки веселі і сумні.

Розстаємось надовго ми з тобою!
Зостанешся ти в самоті німій,
А я не знатиму де дітисся з журбою...
Прощай же, давній, любий друже мій!
[15 марта 90 р.]

13. Проаналізувати самостійно дібрані тексти художнього та публіцистичного стилів, визначивши в них стилістичну функцію власних і загальних назв.

14. Дібрати тексти художнього, публіцистичного, наукового стилів, проаналізувати шари лексики в цих текстах, визначити їх стилістичні функції.

15. Переписати речення, добираючи з дужок потрібне слово, й обґрунтувати свій вибір:

Верховна Рада (ухвалила, прийняла) закон про збереження енергії. Депутат (порушив, підняв) надзвичайно актуальне питання. На зборах ухвалили (правильне, слухне, доречне, вірне) рішення. Я отримав номер (абонементської, абонентської) скриньки. Олена справляє (афектне, ефектне) враження. Сьогодні у метро не працював (екскаватор, ескалатор). Опозиція запропонувала парламентові дуже (дорогий, коштовний, затратний) закон. Нема потреби (доводити, доказувати) слухність нашого рішення. (Тривалий, довгий) час ми листувалися. (Іншого, другого) разу прийшли колеги.

(Насамкінець, на завершення, на заключення) своєї промови хочу підсумувати сказане. Він не спеціаліст у цій (галузі, області). Агроном (вважає, рахує) доречним висівати цього року еспарцет. Якщо не рахувати (не враховувати) класиків, то такого повного видання творів одного автора ще не було. Юнак цитував з пам'яті, (не дивлячись, незважаючи) у книжку. (Незважаючи, не дивлячись) на погоду,

екскурсія відбулася. (Наступний, слідує) промовець погодився з доповідачем. До заяви додати (такі, слідує, наступні) документи. Молодий спеціаліст (порозумівся, зустрів розуміння) з колегами. Треба (лікувати, лічити) наші душі високою поезією. Прем'єр (відрекомендував, представив) присутнім нового міністра.

Наші думки (збіглися, співпали). До Конституційного суду обирають (виключно, винятково) юристів за фахом. Це митне право діє (виключно, винятково) в межах України. У конкурсі будуть брати участь (виключно, винятково) українські митці. Хай люди знають, хто йде (наперекір, всупереч) громаді. Він діє (наперекір, всупереч) рішенням громади. (Наперекір, всупереч) невтішним прогнозам весна виявилася доволі м'якою й вологою. (Ставлення, відношення) до нього, (почуття, чуття, відчуття) обов'язку, (змушувати, примушувати, заставляти) вчитися, (є, являється) учнем. Правління не хоче (залучати, витрачати, відволікати) бюджетні кошти не за призначенням.

16. Відредагувати висловлення з лексичними помилками, вказати їх вид (тавтологія, плеоназм, порушення лексичної сполучуваності, уживання ненормативних слів, уживання слів у невластивому для контексту значенні, мовні штампи, канцеляризми тощо):

Забезпечити безпеку (гарантувати безпеку), заключити договір (укласти договір), тяжка біль (тяжкий біль), важке положення (важке становище), здійснити злочин (скоїти злочин), використати службове положення в корисних цілях (скористатися службовим становищем у корисливих цілях), підняти надто актуальне питання (порушити надзвичайно...), прийняв участь у засіданні (узяв участь).

Спостерігати на протязі року (протягом року, упро-довж року), подвійне прочитання тексту (двояке, двозначне), провести сумісне засідання керівних органів (спільне), попередити правопорушення (запобігти правопорушенню), відмінити указ (скасувати), з неповагою відноситися до закону (ставитися), це не відноситься теми (не

відноситься до теми, не стосується теми), направити відношення до Кабінету Міністрів (прохання, подання, звернення), поступило (надійшло) у продаж, поговорити по душах (відверто, щиро).

Вільна вакансія, моя автобіографія, прейскурант цін, долоні рук, дитячий лікар-педіатр, святкове свято, осінній день осені, вперше знайомитися, кожна хвилина часу, мова йдеться (мова йде або йдеться), мій автопортрет, проїжджа частина бруківки, навідуватися в гості з візитами, більша половина, менша третина, нові новобранці, папір трохи синюватий, святкова сукня вкрилася брудними плямами. (Святкова сукня вкрилася плямами.)

Потрібно краще працювати, щоб покращити (поліпшити) наше життя. М.Коцюбинський розмовляв з усіма людьми і всю розмову (бесіду) записував.

17. Знайти складні випадки керування:

Властивий, притаманний (кому? чому?): дням весни, лише йому світ, любов до людей.

Характерний (для кого? для чого?) : для сучасної літератури, для діалектного мовлення, для дитини, для західних країн.

Зазнав (кого? чого?) поразки, несправедливості.

Поділитися (ким? чим?) враженнями, хлібом, таємницею.

Ігнорувати (кого? що?): поради, багатство, хвороби, здоровий спосіб життя, люб'язність.

Запобігати у значенні «заздалегідь відвертати щось неприємне, небажане» (кому? чому?): аваріям, війнам, втратам, помилкам, руйнуванню, лиху. Запобігати у значенні «догоджати комусь, підлещуватися до когось» вживається з прийменником перед: перед ним запобігали.

19. Редагування речень, у яких допущено помилки в узгодженні та керуванні слів:

Слід потурбуватися за (про) своє здоров'я, опанувати собою (себе). Дмитро знався у (на) публіцистиці. Левко докоряв товариша (товаришеві). Діти часом завдають батькам прикрощі (прикрощів). Щоб не заподіяти лихо (лиха), він змовчав. Успішне навчання грамоті (грамоти) – запорука грамотності. Згідно (з, до) наказом ухвалили рішення. Відповідно (до, з або безприйменникова конструкція) урядової постанови маємо діяти. Перекупщики їздять (селами, по селах). Він поводився стосовно (до, з) обставин. Олена весело сміялася (з, над) товаришів. Тимко знущався (з, над) собаки. Хлопець діяв у відповідності (з, до) настановами.

20. Зредагуйте речення, у яких допущено помилки в узгодженні присудка з підметом:

Хай на ньому цвітуть (цвіте) росяниста доріжка, і зелені луки, й солов'їні гаї ... (А.Малишко). Радів (раділи) і садок, і поле, і долина... (Л.Глібов). Захоплено вітав (вітали) Крушельницьку Львів і Петербург, Варшава і Відень, Буенос-Айрес і Нью-Йорк (О.Гончар). В її темній глибині відбиваються (відбивається) і ліс, і гори, і село з хатками та садками, і небо безодне та синє з білими, наче павутиння, хмарками... (Панас Мирний). Якщо присудок займає позицію перед однорідними підметами, що мають форму однини та єднальні відношення, то він найчастіше узгоджується в однині.

Хмари і крапельки води на латах, пісок на урвищах берегів і туман над річкою набрякли густим червоним мороком (Гр.Тютюнник). Ні Віталій, ні Тоня не пригадують, щоб у ці води заходили судна такого типу... (О.Гончар). Завод і лан, село і місто злились в єдину пісню чисту (М.Рильський). Присудок, який стоїть після однорідних підметів,

що мають форму однини і єднальні відношення, узгоджується в множині.

Цієї весни нарешті зацвіли вишня і груша, посаджені батьком три роки тому (А.Шкіль). Тунелями потяглися туєва алея, ялівцева алея, що zostалися ще від давнього планування... (О.Гончар). У наведених реченнях паралельної форми однини не може бути: форму множини вимагає синтаксичне оточення, а саме – підрядне речення, яке є спільним для однорідних підметів.

Спинився - волошка чи не волошка вистромила голівку з-поміж колосочків? (С.Васильченко). Вирветься крик чи іржання та й знову у шумі зіллється (П.Тичина). Ззаду кожної підводи торохкотить відро або задимлений казанок (Григорій Тютюнник). З однорідними підметами в однині, що мають розділові відношення, присудок найчастіше узгоджується в однині — це визначається самим змістом речення та граматичними ознаками.

Не табір, а струнке біле містечко народжувалося в межигір'ї на очах у здивованих місцевих жителів (О.Гончар). Не поле годує, а нива (Нар. тв.). Не просто розмова, а суперечка була між ними (З жури.). Присудок при однорідних підметах в однині, які мають протиставні відношення, узгоджується тільки в однині.

21. Визначити підмети та присудки в кожному реченні. З'ясувати особливості узгодження присудка з однорідними підметами:

Може, то не тільки птиця, а и вербне сонце розгойдує свій передсвятковий дзвін і струшує на землю співуче золото роси (М.Стельмах). Тягнуться до сонця і квіти, і трави, віти кучеряві, гори голубі (В.Сосюра). Чи то садок видніє, чи город, чи поле (Панас Мирний). У душі разом заговорила и одрада, и жаль, і докора (Панас Мирний). І роси, і птиці, і трави з зорею вітають мене (В.Сосюра).

Вдень не лише сонце - все небо, здавалось, палило, дихало спекою (О.Гончар). Над дорогою попадалась вся в цвіту груша або кущ черемхи (М.Коцюбинський). Перед нею яскравим видивом пролинула її країна, Київ, Весела Кам'янка (Ю.Яновський). Тополі й пальми, кедри и осокори тебе зустрінуть з висоти (С.Крижанівський). З кімнати чується сміх, гомін, музика (С.Васильченко).

22. Записати речення, вибравши форму узгодження присудка в числі з однорідними підметами:

Іноді глибоку тишу (порушує, порушують) стукіт дятла чи шерех збитої білкою кедрової шишки (О.Донченко). Івась і Грицько (йшли, йшов) по боках і (доглядав, доглядали) овечат (Панас Мирний). Наука и труд, знання і школа манливо (кличе, кличуть) до мети (П.Усенко). І ця пісня, і дві тополі, і веселка над селом, і золотий туман, сонця на заході, і дощик, що на-справді йшов стороною, (перевернув, перевернули) душу парубкові (М.Стельмах). І (пливе, пливуть) тоненькими, поплутани-ми струмочками не то думка, не то мрія (М.Івченко). Життя і мрія в згоді не (буває, бувають) і вічно борються, хоч миру прагнуть (Леся Українка). Не вітер, а буря над землею в замети (клали, клала, клав) білий сніг (Л, Первомайський).

23. Прочитати подані речення, знайти допущені помилки та пояснити їх суть:

Четверо науковців поділилося інформацією з журналістом про українознавство в США й Канаді. (Треба писати поділилися, бо увага зосереджена на кількості, а не на дії)

УВАН (Українська Вільна Академія Наук) був започаткований у листопаді 1945 року в Австрії групою українських учених-емігрантів як спадкоємниця УВАН у Києві 1920-х – початку 1930-х років. (Треба

писати була започаткована, бо присудок узгоджується в роді й числі з головним словом у словосполученні, від якого утворено аббревіатуру).

Частина наукових співробітників Інституту мистецтвознавства, фольклористики й етнографії ім. М.Рильського перебували на науковому стажуванні в Альбертському університеті. (Якщо підмет виражений іменниками більшість, меншість, частина, половина, решта, то присудок узгоджується в числі й роді з підметом, тому треба написати перебувала.)

Воскобійники – відомі в США українці. Галина чи Олексій ініціювали зароблені кошти віддати на видання творів І.Багряного. (Якщо присудок стоїть після підметів, то він узгоджує свою форму з останнім підметом; отже, правильне написання: ініціював)

24. Замінити пряму мову непрямою:

Кайдашиха бігла по селу й кричала: «Рятуйте! Вбивають!»
(Кайдашиха бігла по селу й кричала, що її вбивають.)

«Васильку, го-ов! А йди сюди!» - гукнув з подвір'я батько. (Батько гукнув з подвір'я, щоб Василько йшов до нього.)

«Я цієї пісні раніше не чув, - сказав студентові Тарас. – Ви її всю знаєте?» (Тарас сказав студентові, що цієї пісні він раніше не чув, і запитав, чи той її всю знає.)

«А так! - підтвердив дідусь. – Отам, на плесі, завжди є качки.»
(Дідусь підтвердив, що на плесі завжди є качки.)

«Ну, чого тебе понесло в поле? Чого?» - допитувалась мати. (Мати допитувалась, чого його понесло в поле.)

25. Скоротіть у реченнях зайві елементи:

- У квітні місяці було 11 самовільних прогулів.

- Зібралось чоловік сто уболівальників і пішли проїжджою частиною бруківки.
- Треба враховувати особливості і специфіку газетного стилю.
- Одна дорога і один шлях досягнення вершин редакторської майстерності – постійна і щоденна праця.
- Площа виноградника - близько 5 квадратних гектарів.
- Ми подружилися сім'ями і час від часу обмінюємося візитами в гості один до одного.
- Діяльність товариства «Відродження» служить інтересам справи національного розвитку.
- Не виключено, що частина бібліотеки Ярослава Мудрого, можливо, знаходиться у Франції.
- З'явилася на місці події місцева поліція, заарештувала 8 чоловік демонстрантів.
- Винищувачі злітали прямо з шосе, яке було для них злітною смугою.
- Українська література пройшла багатовіковий, тривалий шлях свого розвитку.
- Довідка видана громадянці Криничко в тім, що їй дійсно дозволяється продавати своє м'ясо.

Додаток 1

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Охарактеризувати предмет стилістики сучасної української мови.
2. Проаналізувати значення терміна фоностилістика.
3. Охарактеризувати предмет вивчення лексичної стилістики.
4. Вказати на джерела стилістики сучасної української мови.
5. Дати визначення стилю.
6. Охарактеризувати критерії класифікації функціональних стилів.

7. Дати характеристику експресивним стилям.
8. Охарактеризувати поняття індивідуального стилю.
9. Охарактеризувати категорію образності.
10. Порівняти поняття експресивності та емоційності.
11. Пояснити сутність поняття конотації.
12. Пояснити сутність поняття колориту.
13. Пояснити сутність поняття жанру.
14. Охарактеризувати стилістичні ресурси української мови.
15. Охарактеризувати тропи та фігури.
16. Охарактеризувати системний характер тропіки.
17. Проаналізувати основні стилістичні прийоми.
18. Окреслити основні проблеми сучасної української лінгвостилістики.
19. Проаналізувати роботи українських мовознавців-стилістів.
20. Вказати на мовні особливості художнього мовлення.
21. Вказати на мовні особливості розмовно-побутового мовлення.
22. Вказати на мовні особливості сучасного медіа мовлення.
23. Вказати на ознаки конфесійного мовлення.
24. Охарактеризувати місце і роль біблеїзмів у різних стилях мовлення.
25. Охарактеризувати стилістичну роль фразеологізмів.
26. Вказати на мовні особливості приватного та ділового епістолярного мовлення.
27. Охарактеризувати особливості сучасного рекламного тексту.
28. Охарактеризувати особливості Інтернет-мовлення.
29. Визначити сутність стилістичної норми, навести приклади.
30. Охарактеризувати граматичні ресурси української стилістики.

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Базова

1. Культура фахового мовлення: Навч. посіб./ за ред. Н.Бабич. – Чернівці, Книги –ХХІ, 2005. – 572 с. – Режим доступу – <http://www.weboborona.net/ogot/babich-nadiya-denisivna-kultura-fahovogo-ac.html>.
2. Мацько Л.І. Культура української фахової мови: Навч. посіб./Л.І.Мацько, Л.В.Кравець. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с. – Режим доступу – <http://ua.convdocs.org/download/docs>
3. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: підруч. [для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; [ред. Л. І. Мацько] – К.: Вища школа, 2005. – 462 с. – Режим доступу – http://litmisto.org.ua/?page_id=7116
4. Стилїстика сучасної української мови /за ред. О.Д.Пономарева. – К.: „Либідь”, 1993. – 248с. – Режим доступу – <http://www.twirpx.com/file/252131/>

Допоміжна

- 1.Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності (стилїстика та культура мови) / С. Я. Єрмоленко. – К.: Довіра, 1999. – 431 с.
2. Коваль А.П. Практична стилїстика сучасної української мови. – К.: Вища школа, 1987. – 349 с.
3. Серажим К. С. Морфологічні засоби стилїстики: навч.-метод. посібник / К. С. Серажим; [ред. О. Д. Пономарів]. – К., 1996. – 57 с.
4. Серажим К. С. Фонетичні засоби стилїстики: навч.-метод. посібник / К. С. Серажим; [ред. О. Д. Пономарів]. – К., 1996. – 53 с.
5. Сербенська О. Культура усного мовлення: Практикум: навч. посіб./О.Сербенська – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216с.
6. Струганець Л.В. Теоретичні основи культури мовлення: Навч. посіб./Л.В.Струганець. – Тернопіль, 1997. – 96 с.
7. Українська лінгвостилїстика ХХ – початку ХХІ ст.: система понять і бібліографічні джерела / [за ред. д-ра філол. наук С.Я.Єрмоленко.]. – К: Грамота, 2007. – 368 с.
8. Українська мова. Енциклопедія / [ред. В. М. Русанівський]. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.

Інформаційні ресурси

Словники

1. <http://ulif.mon.gov.ua> (Електронні термінологічні словники. Структура і принципи роботи інформаційно-лінгвістичної системи “Український лінгвістичний портал” МОНМС України)
2. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> (“Словники України”)
3. <http://dict.linux.org.ua> (Проект англійсько-українського словника технічних термінів)
4. <http://slovo.ridne.net> (Електронні версії словників термінографічної серії *Слово Світ*)
5. <http://www.slovnyk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови)
6. <http://r2u.org.ua>; <http://krym.linux.org.ua> (Академічний російсько-український словник за ред. А. Кримського)
7. <http://www.rosukrdic.iatp.org.ua> (Російсько-український словник сталих виразів)
8. <http://litopys.org.ua/ukrmoiva/um.htm> (Українська мова : Енциклопедія)

Інші сайти

1. www.dssu.gov.ua (Держспоживстандарт України)
2. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_structure.htm (Організаційна структура, концептуальні засади і напрями діяльності Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ))
3. www.ukrndnc.org.ua (ДП “УкрНДНЦ”)
4. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (законодавство України)
5. www.msu.kharkov.ua/tc (Галузевий термінологічний центр)
6. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал)
7. <http://pravopys.vlada.kiev.ua> (Інтернет-сторінка, присвячена мовним питанням)
8. www.domivka.net/forum/archive/index.php/t-6037.html (Р. Рожанківський. Синтаксично-стилістичні риси науково-технічної мови);